

4. Даньшин И. Н. Профессиональная преступность. Збірник наукових праць Харківського Центру вивчення організованої злочинності. Вип. 1. Харків : Харк. Центр вивчення організованої злочинності, 2000.

**ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА ІНФОРМАЦІЮ
В ІНТЕРЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
АСПЕКТИ ПОЗИЦІЇ ЄСПЛ ЩОДО ЗАКОННОСТІ
МЕТИ ОБМЕЖЕННЯ, НЕОБХІДНОГО
У ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Шинкар Т. І.

*кандидат юридичних наук,
суддя*

*Восьмий апеляційний адміністративний суд
м. Львів, Україна*

За усталеною правовою традицією відсутність в європейських країнах обмежень у висловлюваннях вважається мірою та одночасно фундаментом верховенства права, а також одним з найкращих засобів запобігання порушенню прав людини. З іншого боку внаслідок слабкого розвитку інститутів запобігання порушенню прав людини в окремих країнах спостерігається «утаємнення» діяльності представників влади, приховування неефективності, марнотратства громадських грошей, а також корупції.

Загалом, як свідчить узагальнення рішень ЄСПЛ, коли йдеться про цінності пов'язані з гідністю людини або з національною безпекою, свобода слова розглядається як суспільне надбання, яке підлягає детальній регламентації, особливо у питаннях обґрунтування «меж» захисту інформації, що загрожує національній безпеці і правопорядку та «меж» дозволу втручання у відповідну свободу. Останні мають забезпечити «реальний» захист від порушення сутності такої свободи (права на інформацію), що від самого початку залишалося сталою вимогою Конвенції про захист прав людини та основних свобод.

Також у багатьох рішеннях ЄСПЛ свобода висловлювань визнана фундаментом демократії й верховенства права, що «розширює» можливості доступу громадян до засобів комунікації, а також доступу до трактування (коментування) офіційної інформації як основи для можливого оскарження рішень влади.

Відповідно, за позицією ЄСПЛ, свобода обговорення спірних і важких проблем є «найкращим методом для того, щоб урядом приймалися раціональні рішення, які б мали суспільну підтримку», але за відсутності «невідкладної суспільної потреби» (pressing social need), про що згадувалося у німецьких справах щодо відповідності німецького права і практики «Berufsverbot» Конвенції.

Слід враховувати, що практика ЄСПЛ щодо обмеження свободи преси та його «виправдання» в «інтересах національної безпеки» чи «правопорядку» суттєво відрізняється від практики Верховного Суду США щодо умов попередньої заборони владою розповсюдження публікацій чи інтерв'ю з огляду на потребу охорони національної безпеки, а також правових традицій країн колишнього СРСР із забороною того, що не було прямо дозволено (схвалено) владою.

Враховуючи викладене у згаданій та подальшій практиці ЄСПЛ постановляв, що право отримувати інформацію не тягне за собою презумпцію доступу до інформації, яка знаходиться у розпорядженні урядів, хоча обмежена презумпція стосовно інформації, що являє суспільний інтерес, ні в якому разі не відхиляється. Іншим наслідком реалізації такої правової позиції є заклик до країн, які підписали Конвенцію, визнати її.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у здійсненні порівняльного аналізу умов, які повинні бути виконані, перш ніж буде застосовано обмеження до джерела інформації та засобів її розповсюдження. Окремим напрямком дослідження вбачається визначення позиції ЄСПЛ щодо обмеження доступу до засобів обробки інформації та каналів зв'язку у межах інформаційного протиборства, зокрема у відкритому кіберпросторі.

Література:

1. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Леандер против Швеції (Leander v. Sweden). URL: https://mmdc.ru/praktika_evropejskogo_suda/praktika_po_st_8_evropejskoj_konvencii/europ_eight_practice3/
3. Рекомендація № R (81) 19 Про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних органів. URL: <https://cedem.org.ua/library/rekomendatsiya-r-81-19-pro-dostup-do-informatsiyi-shho-znahodytsya-u-rozporyadzhenni-derzhavnyh-organiv/>

4. Справа «Класс та інші проти Німеччини» : Рішення *Європейського суду з прав людини* від 06.09.1978. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text

5. Фогт (VOGT) против Германии. URL: https://european-court.eu/uploads/ECHR_Vogt_v_Germany_26_09_1995.pdf

6. Энгель и другие против Нидерландов. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO2825>

7. Свобода висловлювань і захист інформації, що загрожує національній безпеці і правопорядку, у рішеннях органів Конвенції про захист прав людини та основних свобод. URL: <http://khp.org/968017272>

8. Рішення Європейського суду з прав людини щодо доступу до інформації. 2014. 200 с. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168044e84d>